

Alapított 1879. **Steinmann Jakab, Vágújhely.** Alapított 1879.

Könyvnyomda: Legujabb gépekkel berendezve. Gyors és pontos kiszolgálás, izléses kivitel.

Könyvkötészet: Legmodernebb felszerelés.

Könyvkereskedés: Bármely nyelven megjelenő könyvet eredeti árban szállítok.

Papirkereskedés: Minden-nemű és finomságú papiros, üzleti és másoló könyvek.

Művészi kivitelű képek, rámak, képes- és alkalmi levelezőlapok mérsékelt árban kaphatók.

➔ **Üzleti elve: Olcsó, de jó!** ➔

Nádszék fonás. Nádszék fonás.

Mindennemű

**KOSÁR-
KEFE- ÉS
SEPRŐÁRUK**

a legjobb kivitelben és minőségben nagy választékban kaphatók.

Kitűnő minőségű székfono nád.

JUTÁNYOS ÁRAK. PONTOS KISZOLGÁLÁS.

**Magyarhoni Minta Seprő- és
Kefegyár.**

Budapest. VII., Óvoda-utca 49.

Nádszék fonás.

Nádszék fonás.

Nyom. Steinmann Jakab „Hungária” könyvnyomdájában. Vágújhely.

SÉRVKÖTŐK — HASKÖTŐK.

GUMMIHARISNYÁK, MŰLÁBAK, — MŰKEZEK.

BETEGÁPOLÁSI CZIKKEK,

GYÓGYVILLANY KÉSZÜLÉKEK, SZOBAŰRSZÉKEK,

legjobban legolcsóbban

szerezhetők be

SZIKLA D.

orvos-sebészeti műszer és kötszer-gyárosnál

BUDAPEST, VIII., Rákóczi út 19.

Az Uránia színház mellett.

Tauszig és Strasser

vésőintézet, ruggyantabélyegző és villamos

erőre berendezett pecsétbélyeggyár

Budapest, VII., Wesselényi-utca 9. sz.

Lapkiadótulajdonos: Friedmann Illés, Vágújhely.

SZERKESZTŐSÉG ÉS

KIADÓHIVATAL:

VÁGUJHELY.

Megjelenik havonta kétszer.

IZRÁEL

ELŐFIZETÉSI DIJ:

Egész évre . . . 12 kor.

Fél évre . . . 6 „

Egyes szám ára 50 fillér.

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI LAP.

Szerkesztő:

FRIEDMANN ILLÉS.

Válasz a körkérdésekre.

Az „Izrael” szerkesztőjének fölvetett, aktuális körkérdéseire legyen szabad igénytelen, egyéni nézeteimet dióhéjba foglalva elmondanom.

Az első kérdésre válaszul: **בבית ישראל ראיתי שערוריה**. A magyar zsidóság jelenlegi felekezeti helyzete nagyon sivár. Amerre csak tekintünk, szétvonás, egyenletlenség, pártoskodás és pártszakadás. Az erők szétforgácsolása, az egymásnak lebecsülése, lekicsinylése, helyelközzel kiátkozása, exkommunikálása orgiát ül, elannyira, hogy imakönyveinkből bátran ki lehetne törölni a régi zsidóságot jellemző eme mondatot: **ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ**.

A másik oldalon pedig élénk tátong a valóság dekadenciája, a hithűség hanyatlása, a gyáva megfutamodás, zászlóelhagyás, a szapora kitérés és a fagyos közöny a Tóra és parancsai iránt. Mindebből önként érthető, hogy a hazai zsidóságnak égető szüksége volna a helyzet megváltoztatására, az erők tömörítésére és Izrael házának gyökeres és alapos kiépítésére.

A második kérdésre vonatkozólag nézetem, hogy a fennálló párteretek fenntartása mellett per absolutem lehetetlen a helyzet megjavítása. Akkor, midőn a konzervatív párt még szóba sem áll a másik — mondjuk — radikális, sőt a status-quo ante párttal sem (mely utóbbiról még manapság is fenntartják azt a régen elkopott abszurdumot, hogy **כת השטאמוסקווא ווטר**).

akkor, midőn a becsületes egymás megértésének lehetősége is egyenesen ki van zárva és midőn a két felekezet hamis teoriáját a fejetetejére állított logikával világgá kürtölik, természetesen a javítás munkájához hozzá sem foghatunk.

Ebből következően csak természetesnek fog tűnni minden józanul gondolkodó hitsorsos

előtt, hogy a III-dik kérdésre más feleletünk nem lehet, mint hogy igenis elodázhatatlan sürgős szükségünk van a pártok kibékülésére és egyesítésére. Mint a sivatagi vándor egy ital vizre, mint az éhenhaló egy falat kenyérré, mint a kétségbeeséssel küzdő ember egy biztató reménységárra, úgy áhitozik minden pártfejelemtől nem korlátozott zsidó a zsidóság egyesítése után. Hiszen ha a hazai zsidóság egy táborba, egy zászló alá összetömöríthető volna, mennyi üdvös, hasznos és célszerű dolgot lehetne megteremteni. Hogy hevenyében csak egyet-mást említsék: itt van a jesiba ügy, mely alapos rendezésre vár, itt van a hitközségi alkalmazottak nyugdíjúgye, a vallásos élet megszilárdítása, a **שומרי שבת** egyesület létesítése (mely segítségére sietne a szombatot és ünnepnapot szentelni akaró kereskedőknek és iparosoknak) és még számos a zsidóság fundamentumát és létjogosultságát támogató vitális ügy.*)

Hogy elérhető-e az egyesülés a meglevő pártok valamelyikének álláspontján? Nem. Melyik legyen az a párt, melynek álláspontját a hönizsidóság elfogadja? Az orthodox párt? De hiszen az orthodox táborban sem uralkodnak egyező nézetek. Az egyik orth. hitközségben megengedhetőnek tartják a templomban a magyar szónoklást, a másikban nem. Az egyikben rendes, nyilvános iskolát tartanak fenn, a másikban ezt bűnnek, égbekiáltó véteknek, a Tóra lerombolásának kiáltják ki; egyedül idevitéző csak a cheider, meg a zsargon. Az a met-szó, aki az egyik orth. községben **ישיר**, az a másikban **בפטר**. Ahány község, annyi árnyalat. **זה אומר בכנה וזה אומר בכנה**.

Hogy pedig a kongresszusi alapszabályokon felépült pártnak álláspontján épüljön fel az egységes zsidóság, ez ellen fellázad minden hithű zsidónak minden csep vére. Tessék csak

*) A lekicsinylés fölyényes mosolya a — tuloldalon. — Szerk.

az orth. hitközségekbe menni és a hangulatot megfigyelni. Téved az, aki azt a pár orth. hitközséget veszi zsinórmértékül, mely a f. évi február 20-án tartott előkészítő nagygyűlésen képviseltette magát és ebből akarná megállapítani azt, hogy az orthodoxoknál megvan a hajlandóság a neológokkal való egyesülésre. Én ismerem az orth. hitközségek közhangulatát, mely oly messze áll az egyesüléstől, mint amilyen messze esik Makó Jeruzsálemtől. Olyan animozitással, olyan elkeseredéssel beszélnek a kongresszusi pártokról, olyan nem-zsidóknak tartják az e pártbelieket, hogy a velük való egyesülést egyenesen kizártnak kell tartanunk. A zsidóság vallási hanyatlását egyedül és kizárólag a kongresszusi pártnak és a rabbiszemináriumnak tudják be. Egyebet sem hallani ott, mint a csatavészkiáltást: **סורו סורו צאו משם טמא אל תגעו צאו מירושלם**.

Volna még itt a statusquo ante párt, de ennek alapján sem lehetséges az egyesülés. Rézint, mert a status-quo ante alap is relativ fogalom. Vannak orth. irányu és vannak ismét a neológiával teljesen egyenértékű status-quo hitközségek. (Pécs is statusquo, meg Vác is, és ilyen számos ellentét) Másrészt az az antagonizmus, mely az orth. táborban megvan a neológiával szemben, megvan — majdnem olyan mértékben — a statusquo párt irányában is.

Ezért szerintem csak úgy képzelhető az egyesülés lehetősége, — és ezzel felelek a kérdések utolsó pontjára is — hogy egy új hitű párt alakulna, mely liberálisan konzervatív alapra fektetve magába foglalná az egész zsidóságot és melynek alapvető pontjai volnának: a rabbiképző alapos restaurálása, konzervatíválása, a jesibáknak rabbiiskolákká átalakítása, ahol **תורה** és **דרך ארץ** egyesítve kultiváltatnék, a tanítóképezde vallásosabb alapon való berendezése, a templomokból orgona és vegyes kar kiküszöbölése, vallásos kántorok és metszők alkalmazása. Mindezek fölé egy **בית דין הגדול** kreálása, ahová minden nagyobb vallási ügy elbírálása kerülne.

Természetes, hogy ebbe a pártkeretbe sem lépne be az ugynevezett **הסדר** párt, (Máramaros, Zemplén, Ung és Ugocsa) de nincs is szükségünk rá. Ezek csak exkluzíválják magukat mindaddig, amíg náluk is derengeni fog. De az egészséges konzervatív párt, azt hiszem, ilyen pártba szívesen belépne. Hogy az ilyen pártot

nem lehet máról-holnapra megteremteni, azzal tisztában vagyok. Idő, megértés és sok-sok kapacitálás szükséges ehhez és tartok tőle, hogy az egyesülésre most oly nagy hajlandóságot mutató kongresszusi párt sem tudná rászánni magát arra, hogy ilyen liberálisan konzervatív párt alakításához segédkezet nyújtson. Pedig másként én az egyesítést elképzelni sem tudom.

Vajha teljesülne rajtunk valahára a próféta jóslata: **ונתתי להם לב אחד ורוח חדשה אתן בקרבכם** Alberti-Irsa 1912. június 17.

Büchler Zsigmond
főrabbi.

A Sulchan Áruach és a rabbinikusok a zsidók viszonyáról a más felekezetheliekhez.

Irta: Dr. Hoffmann D., a berlini rabbi-szeminárium rektora.
Fordítja: Bar Abba.

IV.

(Folytatás)

Emden Jakob rabbi (szül. 1698, meghalt 1776), igazi talmudista, a törvény kérelhetetlen és buzgó híve, egyben kora legnagyobb tekintélyeinek egyike, 48 részint nyomtatott, részint csak kéziratban meglévő héber mű szerzője¹⁾, ez a rabbi egy 1757-ben megjelent körlevelében (nyomatott az ő jegyzeteivel megjelent Széder Olam rabba vezetta és Megillath Taanith c. műben, Hamburg 1757) oly véleményt mondott a keresztényekről és kereszténységről, amelyet e helyütt már azért is akarunk kivonatokban közölni, mert kétségbevonhatatlan, hogy a szerző hosszú évek tanulmányai eredményezte, legbensőbb meggyőződését mondta ki, amelyet több későbbi munkájában is megismételt.

Emden Jakob rabbi véleménye szerint a keresztény vallás alapítója és az apostolok (különösen Pál) akarata az volt, hogy a született zsidók ne szakadjanak el a törvényüktől. „Az újtestamentum írói szerint — írja Emden — nem szabad egy zsidónak sem elhagyni a törvényt, mert így nyilatkozik a galataeuskhoz írt levelében (5. fej.): „Azt mondom nektek, hogy ha körülmetéltetitek magatokat, nem fog nektek a Megváltó használni; de azt állítom mindenkinek, aki körülmetélve van, hogy kötelessége minden törvényt megtartani.“ Ezen okból is arra int a korinthiaiakhoz írt első levelében (7,18) hogy a körülmetélt ne csi-

¹⁾ L. az ő művei jegyzékét Wagenaar H. A. „Jakob Hirschel's Leben und Schriften“ c. művében (Amsterdam, 1868).

náljon magának előbört és az, aki előbörrel élt, ne metéltesse magát körül.“ „Igen érthetetlenek találják, — folytatja Emden, — hogy Pál önmagával ellentétbe került, mert az acta apostolorum 16. fejezete szerint ő tanítványát, Thimotheust, körülmetélte, holott több kijelentésében azt tanítja, hogy a körülmetélés csak időszerű parancsolat volt, amely a Megváltó eljöveteleig volt érvényes. Csakhogy ebből azt kell megtudnunk, hogy sem a keresztény vallás alapítója, sem az apostolok nem azért jöttek, hogy — Isten ments — a Thorát Izráelnél megsemmisítsék. Hisz az előbbi azt mondja (Máté 5. fej.): „Ne gondoljátok, hogy jöttem a törvények és Profétáknak eltörlésére. Nem jöttem, hogy eltöröljem hanem inkább, hogy azt betöltssem. Mert bizony mondom nektek, hogy míg az ég és a föld elmúlik, egy kis jóta, vagy egy pontocská el nem mulik a törvényben mig nem abban mindenek beteljesítettnek. Valaki azért a legkisebb parancsolatok közül egyet megrontaná . . . a mennyeknek országában legkisebb lesz.“ Ugyanez írva van Lukácsban is (16. fej.). Világos tehát, hogy a keresztény vallás alapítójának sohasem jutott eszébe a Thorát megszüntetni. Ugyanezen a nézetben volt tanítványa, Pál is. E szerint Pál nem került önmagával ellentétbe, mikor Thimotheust körülmetélte, mert ez zsidó aszszony fia volt, míg atyja egy görög volt. Pál azonban tudós volt, hisz' R. Gamliel ha-Zaken lábainál ült; tudta tehát, hogy egy zsidó anya és egy nem-zsidó atya gyermeke teljesen zsidónak tekintendő, amint ezt a Talmud és az Eben Ezer (64,9) tanítja. Ezért Thimotheus köteles volt, mind a körülmetélést, mind a Torah egyéb parancsolatait megtartani, mint minden más izraelita.“ . . . „Csak a pogányok számára alapított a keresztény vallás, és pedig nem mint új vallás, hanem mint a régi, amely a népeknek a Noah-féle 7 parancsolat előírta; azok ezeket elfelejtették és a keresztény apostolok újból megalapították. Ezért meghagyták a pogányoknak a bálványimádás, erkölcsteleenség tilalmát stb. tilalmat, de megtöltötték nekik a körülmetélést és a szombatot, mindezt a mi Toránk törvénye szorint, ahogy azt bölcsseink magyarázták, akik a hagyományt Mózes által a Sinájról kapták és akik „Mózes székén ültek.“ A hagyomány szerint ugyanis a pogánynak, aki nem veti magát alá az összes parancsolatoknak, magát körülmetéltetnie és a szombatot ünnepelnie nem szabad.“ „Ezért — így folytatja Emden — azt szoktam mondani (nem, mintha — Isten ments — hizelegni akarnék, mert hisz', hála Istennek, hívő izraelita vagyok és írva van: „Izrael maradéka ne mondjon hazugságot és szájában ne legyen csalárd nyelv“): „A

kereszténység alapítója kettős jót tett a világgal; egyrészt, mint már említém, megerősítette Mózes tanát minden erejével és nyomatékosan hangsúlyozta annak örökös kötelezőségét; másrészt nagy jót tett a pogányokkal is²⁾, amennyiben a bálványimádást eltávolította tőlük, kötelezte őket a 7 parancsolat megtartására és ezen kívül erköcsi tanítást adott nekik, amely, mint tudjuk, még több megszorítást tartalmaz, mint Mózes törvénye. . . . Ezek a szavak oly világosak, hogy ép elméjű ember nem fog ellentmondani. Ha a keresztény tudósok közül néhányan megértenék ezt, akik bölcsenek tartják magukat és azt hiszik, hogy kötelességük a mózesi törvényt az izraelitáknál megszüntetni, akkor valóban nem vállalkoznának ők és a csöcselék, amelyet hazug szavaik félrevezetnek, ilyen örültségre, amely az új testamentum íróinak sohasem jutott eszükbe, sőt aminek éppen az ellenkezőjét akarták“. . . . „Ezek a fonák tudósok nagy gyűlöletet keltettek Izrael fiai ellen ahelyett, hogy szeretetet ébresztettek volna a köznép szívében az Istenükhöz híven ragaszkodó izraeliták iránt, amint tanítóik előírják nekik, hogy még ellenségüket is szeressék, hát még mennyivel inkább minket. Ó Ég, hát nem vagyunk a ti testvéreitek, hát nem egy Isten teremtet minket?! Miért gyaláznak minket, ha a mi Istenünk parancsolataihoz ragaszkodunk, amelyek minket a szeretet kötelekeivel erősen Hozzája kötnek — áldassék Ő. Hisz' nem azért tesszük ezt, hogy a múlt világ élvezeteit elérjük, ellenkezőleg, hiszen gúny tárgyává lettünk mi a népeknek! Mindazonáltal dicsérni akarjuk Isten és imádkozni az Ő Nevéhez. Szívesen imádkozunk és könyörgünk az egész emberiség javáért, különösen azon népek javáért, amelyeknek közepette lakunk, mert az ő javuk a miénk is (amint az imakönyvhöz írt magyarázatomban Isten segítségével kifejtettem).“

Emden ezután leírja a lengyel papok elvetemedtségét, akik az ártatlan izraeliták ellen hamis vádakat emelnek és dicséri Német-, Francia-, Angol-, Olasz- és Törökországot, Dániát, Hollandiát és a többi országokat, ahol, — mihelyt egy örült ilyen vádat emel — elhallgattatják őt, mondván neki: „Gyalázat a hazugra!“

²⁾ „Csak — teszi hozzá Emden zárójelben — ne ferditenék el az egyenes értelmű szavakat, amint ezt néhány örült teszi, akik az újtestamentum értelmét nem fogták fel. Csak a minap nyomtatott valaki egy könyvet, aki biztosan nem értette saját szavait sem, mert különben hallgatott volna és nem tékozolt volna hiába annyi pénzt, papírost és ténitát. Nálunk is vannak örült tudósok, akik egy szót sem értenek az írott és szóbeli tanból és nagyzólo beszédükkel csak ámitják a világot. Másrészt vannak a keresztények között értelmes tudósok is, amint hogy nálunk is van kiválóbb. Csakhogy a kiváló férfiak kevesen vannak.

„És most — így végzi Emden — ti keresztény népek együttesen, milyen szép és kedves volna, ha figyelnétek arra, hogy mire tanítottak titeket első tanítóitok; milyen szép volna a ti osztályrészetek, ha a zsidóknak a Torah megtartásában segítenétek! Valóban ti is épen úgy juttatjátok kapnátok, mint azok, akik a parancsolatokat gyakorolják, noha ti csak hét parancsolatot teljesítetek. Toráht ha-Kena'oth c. munkámban is írtam, hogy átkozott az a zsidó, aki a Toráht megtartja ugyan, de fennmaradásáról nem gondoskodik, de áldás arra a nem-zsidóra, aki a 613 törvényt ugyan nem tartja meg, de fennmaradásukat támogatja. Azonban a Torah nem szab időt a parancsolatok megtartására, hanem ellenkezőleg, kevésbé a befejezése előtt azt mondja az Irás (Deut. 20.28.): „Nekünk és gyermekeinknek (kötelességünk) öröké ké gyakorolni ezt az egész törvényt.”

Hogy milyen komolyan és meggyőződéssel nyilvánítá Emden Jakab rabbi eme véleményét, megmutatta későbbi munkáiban is. Ellenségei ugyanis igyekeztek körlevélét ferdén értelmezni és belőle bizonyítani, hogy a kereszténységhez hajlik. Erre írta Messieg Lachamor ³⁾ (zabola a szárnak) c. harcias művét, amelynek első részében körlevélét — néhány nyomdahi ba kijavításával és állításait támogató néhány megjegyzés hozzáfűzésével — szóról szóra ismétli. A 17 b oldalon egy jegyzetben ezt mondja: „Ezen szavakat nem most mondtam először, hanem Lechem Somajim c. könyvemben (Misna-magyarázat) Abot 4,14 re vonatkozva már rég bebizonyítottam, hogy a keresztények bölcsői milyen gyakran támogatták a zsidókat a törvény teljesítésében. Maimonides is írja Hilchat Melachim végén, hogy a kereszténység és a mohamedanizmus egyengették az utat az eljövendő megváltás számára. Később mutattak nekem egy Milchamoth chovah c. Konstantinápolyban megjelent könyvet, amelyben a 14 százdában írt R. Simon ben Zemach Duran egyik körlevele van, aki, úgy mint én, az újtestamentumból bebizonyította, hogy a keresztény vallás alapítója és az apostolok azért jöttek, hogy a törvényt a zsidóknál megszilárdítsák és a népeknek a Noah-féle hét parancsolatot adják. Későbbben a Zizath novel c. könyvben is ⁴⁾ ugyanezt a nézetet találtam.”

A mű második részében, melynek címe פתקא דנבל מרקייעא אמת שמייה תתן אמת ליעקב (Egy írat, mely az égből esett alá, Igazság a neve; Te igaz-

³⁾ Ez a könyv egy három részből álló műhöz tartozik, címe ושבת 3. מתן לחמור 2. שוט לסוס 1. שמו"ש (vagyis: 1.) Nagyon célszerű volna, főleg néhány keresztény számára, az egész körlevelet lefordítani.

⁴⁾ Az első kiadása 1737-ben jelent meg.

ságot adsz Jáko b n a k), megerősíti Emden azt, amit az első részben vallott, hogy nincs az ő körlevelében semmi, ami a zsidó vallással ellentétes. Ellenkezőleg: azért íratott az, hogy a gyengéket a zsidók közt hitükben megerősítse és a keresztényeket buzdítsa, hogy részükre a hét parancsolatot megtartsák és minket a 613 parancs megtartásában ne akadályozzanak. Ami nézetét a kereszténységről illeti, azt hiszi, hogy Maimonidesben és R. Simon Duranban elég tekintélyes támogatói vannak.

A már említett Lechem Somajim c. Misna-magyarázatában (megjelent 1751-ben) Abot 4,14-hez ezt írja Emden: „A népek egyesülése a mi időnkben szintén Isten dicsőségére szolgáló egyesülésnek כנסיה לשם (נכרים) tekinthető, melynek célja az egész világnak hirdetni, hogy csak egy Isten van, aki ura égnek és földnek, aki jutalmaz és büntet stb. Ezért tartós az ő egyesülésük, mert tisztelik az igaz Istent és az ő Toráht és hirdetik az ő dicsőségét azon népek között, amelyek Őt nem ismerik és hírét nem hallották. Ezen nemes munkálkodás jutalma nem maradhat el... Tőlük, (a mai népektől) nagy jótett is ered Izrael maradéka számára, mert nekülük odavolna a mi reményünk a pogányok közepette, akik Izraelt gyűlölték. Különösen dicséretre méltók a keresztény tudósok, akik mindig az igazságot kutatták; ezek úgy találták, hogy nem hiba az, ha az Isteni Torához ragaszkodunk, ezért oltalmunkra voltak, vajha érdemül tudásuk ez be nekik.”

A feljebb idézett mű 3. részében (1758—(2) ezt írja (34 a. old.): „Az izraelita nem volt köteles visszadni a pogánynak azt a tárgyat, amit elvesztett, mert a pogány sem adta vissza az izraelitának elvesztett holmiját. Mindez azonban csak azokra a népekre vonatkozik, akik sem a Teremtőt, sem a Toráht nem ismerték, tehát semmi közösségük velünk nem volt; ellenben már rég ismert dolog az, hogy a mostani népeket, amelyek hisznek a Tórah alapítótelei-ben, nem tekinthetjük idegeneknek (נכרים)“ . . . (35b old.) „Ha már a régebbi népekkel szemben, akik Istent egyáltalában nem ismerték, meg volt tiltva nekünk a csalás általánosságban, mennyivel inkább kell, hogy távol legyen tőlünk a mai népeket, — akik Istent és tanításait ismerik, — rászédni, megcsalni, vagy akár csak olyan turpisságot magunknak velük szemben megengedni, amilyentől ők egymás között nem óvakodnak.“ — —

Seilath Jaabez c. responsum-gyűjteményének első részében (megjelent Altonában, 1739) a 144. számban a következőképpen polemizál azok ellen, akik az újévi imában csak Izraélért akartak imádkozni: „Fel nem fogom, hogy miből akarnak ők arra következ-

tetni, hogy Ézsau ivadékai (a keresztények) nem foglalandók be ebbe az imába! . . . Hiszen ugyanazon imában Noah fiaiért is imádkozunk . . . ; mennél kevésbé szabad kifogásolni azt, hogy Ézsau ivadékaikért imádkozunk . . . Ellenkezőleg, így helyesebb (az ima). Hiszen úgyis imádkozunk értük (a keresztényekért) minden nap (amint ezt bővebben kifejtettem az imakönyvhöz írt jegyzeteimben, l. ott); annál inkább (kell értük imádkozni) ezen a szent ünnepnapon. Ha már idegen bálványimádó népekért imádkozunk, akiknek semmi közük hozzánk, mennyivel inkább Ézsau fiaiért (a keresztényekért)! Hiszen testvéreink ők! (הלא אחינו הם). Ezért a szokásos szöveg (amely a keresztényeket is befoglalja) helyesebb; ahhoz nem kell semmit sem hozzátenni és nem kell belőle elvenni.”

Főlöszlegesen tartjuk R. Jakob Emdentől még több kijelentést idézni. Minden értelmes embernek be kell látni, hogy az az ember, aki 1731, 1751, 1757-ben, 1762-ig ilyen nézeteket nyilvánított a keresztényekről és a kereszténységről, lehetetlen, hogy 1763-ban ezt mondta volna: „A keresztények „Akum“ voltak és maradnak is“, akikkel szemben az igazságosság és szeretet parancsait nem kell figyelembe venni. Prof. Gildemeister, aki ezt állította, nem nevezte meg azt a forrást, amelyből ezt az Emdenről szóló adatot meríté. Mindenesetre helyes az 1763. évszám Gildemeister adatában, ebben az évben jelent meg R. Jonathan Eibeschütznek Krethi u. Plethi c. híres műve, melynek bevezetésében van a Gildemeister által említett, a keresztényekre vonatkozó kedvező magyarázat. Csak-hogy Emden véletlenül sem 1763-ban, sem 1764-ben egy munkát sem adott ki, 1764 szept. 20-án pedig meghalt R. Jonathan. Hogyan „támadhatta“ tehát meg R. Jakob Emden R. Jonathan a keresztényekre vonatkozó magyarázata miatt?

A forrás tehát, melyből Gildemeister merített, több mint megbízhatatlan. R. Jakob engesztelhetetlen ellensége volt R. Jonathannak, mert egy titkos Sabbatianusnak (az ál-Messias, Sabbatai Zebi hívének) tartotta őt. Valószínű tehát, hogy R. Jonathan hívei (még a keresztények között is sok híve volt) terjesztették azt a koholt hírt, hogy R. Jakob épen azért üldözi ellenfelét, mert a keresztényekre vonatkozó ama kedvező nézeteit nyilvánította. De hogy ez csak tiszta hazugság és rágalom, bizonyítják a R. Jakob Emden műveiből általunk felhozott idézetek.

(Folytatjuk.)

A zsidó tanítók helyzete.

Az iskolai év befejeződött. Tanító és tanuló a kellemes pihenésnek engedheti át magát. Ez volna t. i. az ideális és magától értetődő állapot, hogy a tanév befejezése után ne csak a tanuló hajthassa gondtalanul nyugalomra fejét, ne csak a tanuló élhessen gond nélkül szórakozásának, hanem a tanító is. Csak-hogy nem így van. A gyermek boldognak érzi magát, lerázván magáról az iskolai kötelességek jármát, mert hisz őt nem bántják a létfenntartás gondjai. De a tanító?! Neki a szünidő nem sok élvezetet nyújt. Sőt. Most ér reá leginkább nem éppen rózsás helyzetéről elgondolkodni és midőn ezt teszi, máris elrontotta szünidejét. — Ámde elmélkedni mégis csak kell; gondolkodni, hogy miképpen lehetne az ideális állapotot megteremteni vagy legalább is megközelíteni és erre talán alkalmas eszköz lesz a zsidó közvéleménynek a sajtó útján való megmozdítása. Ez a körülmény adja a tollat kezembe, hogy egyet-mást elmondjak a zsidó tanítósg helyzetéről.

Hitközségeink legnagyobb része, nevezetesen a hitközségek elén álló és az ügyek vezetésére befolyással bíró intelligens elem — azt hiszem — meg lehet és meg is van győződve arról, hogy a hitközségek által fenntartott intézmények egyik legfontosabbika a jó zsidó felekezeti iskola. Hiszen ebben az iskolában sajátítja el a gyermek a kultura alapelemeit kívül a vallás alaptudását is, itt oltják szívébe az Egyetlenben való hitet, mely nélkül zsidóság, zsidó hitközség fenn nem állhama. Nem akarom tehát ezuttal a zsidó iskolák fontosságát, jelentőségét részletesen fejtegetni, de talán nem lesz fölösleges néhány talmudi szentenciát ideiktatni, amelyből kiténik, hogy mily nagyra becsülték már a Talmud bölcsői is a zsidó iskolát. —

„Mily szépek a te sátraid, Jakob, a te hajlékaid, Izrael! (Num. 24, 5.) A sátrak és a hajlékok alatt a Midras szerint a templomok és az iskolák értendők. Bileám, az első zsidófalók egyike, kénytelen volt az ifjuság nevelésében oly nagy buzgóságot tanúsító zsidóságot megdicsérni, mert „amíg Izrael gyermekeinek hangja a templomokban és az iskolákban hallatszik, addig Istentől megáldott nép az, addig a leghatalmasabb ellenség sem győzheti le.“ —

„És én voltam Izraelnek kis szentélye.“ (Ezekiel 11.) „Örökkévaló! menedékünk voltál Te minden nemzedékben“ (Zsolt. 90.) Ezek — a kis szentély és a menedék—Izrael templomai és iskolái. (Megilla 29. a.)

Az iskola hasonló az illatozó kerthez, az iskola gyermekek a viruló fákhhoz. A várost, melyben nincs iskola, le kell rombolni. Az emberiség legszebb

diszei a tanítók az őket körülvevő gyermekesregeggel; hasonlók ezek a drága gyöngyöshöz és méltók arra, hogy a társadalomban a legelőkelőbb helyet foglalják el — (Midrás, Sir hassirim; Jerus. Chagiga 2.)

Már több mint 2000 évvel ezelőtt szükségesnek mondotta Simon ben Setach — a kiváló tanaita — rendszeres iskolák felállítását és fentartását; ő maga alapította az elsőt Jeruzsálemben. Vagy 150 évvel később Józua ben Gamala rendelte el, hogy minden városban tanítókat kell alkalmazni, akikhez a gyermekek 6—7 éves koruktól kezdve járjanak tanulni. — (Baba basra 21.) Természetes, hogy ezen iskolák főcélja volt: az ifuságot a Tórára, a zsidó tudományokra oktatni. De mindamellett már az akkori józanul gondolkodó talmudtudósok is szükségesnek tartották egyéb, az életnek szolgáló tudományoknak oktatását is, ha nem is olyan rendszeresen, mint ahogy az a mai iskolákban történik. Rabbon Simon ben Gamliel pl. elmondja, hogy atyja házában 1000 tanuló közül 500 Torát tanult, 500 pedig görög tudományokat. (Baba Kama 83.) Palesztinában a héber nyelv mellett a görög, Babiloniában pedig a perzsa nyelvet is tanították (Gittin 23. Szota 49.)

Mai felekezeti népiskoláink tehát, amelyekben az életben szükséges ismeretek mellett a vallásos tudás alapismereteit is sajátítja el a tanuló, a Talmud szerint is nagy jelentőséggel bírnak. Ezen iskolák felelnek meg bölcsseink eme szép mondásának: Szép a Tórah tudománya világi ismeretekkel párosulva, mert a kettővel valló foglalkozás feledtetni el a bünt. — (Atyák m. 2. 1.)

Nem is arról akarunk mi panaszkodni, hogy a nevelés-tanítás és az iskolák nagy fontosságát hitközségeink és hitsorsosaink legjobbjai el nem ismernek. Oh nem, ez a panasz nem volna jogosult. A zsidó szülő már régi idők óta fogva igen finom érzéssel bir gyermekei nevelése iránt és áldozatoktól sem riad vissza, ha arról van szó, hogy gyermekéből derék, tisztességes embert neveljen.

Lássuk csak, minő dicséretben részesíti a zsidóságot Rulf Herrmann, egy kath. ember, „Realenzyklopädie des Erziehungs- und Unterrichtswesens“ című munkájában: „Ha meggondoljuk, hogy a zsidók minden nyilvános állam és községi intézmény és iskola fenntartásához hozzájárulnak és mindamellett a saját iskoláik céljaira a legnagyobb áldozatokat hozzák, úgy azon meggyőződést kell nyernünk, hogy a zsidóság méltányolni tudja, az erkölcsi nevelés értékét az istenfélelemre és a tudás értékét az életre.“

Nem arról szól tehát a panasz, hogy a zsidóság nem értékelné eléggé a nevelés és tanítás fontosságát,

hanem az ad okot a panaszra, hogy a tanítás ezen nagybecsülését nem követi logikusan a tanító megbecsülése. Nagyon találóan ecseteli Singer Izrael, az első zsidó tanítók egyik kiváló alakja, a zsidó tanítóság helyzetét a múlt század 60-as éveiben, amikorra így szól: „Dacára azon nagybecsülésnek, mellyel a zsidóság a tudományok iránt viseltetik, mi tanítók sajnos úgy a szülők, mint a hitközségek részéről nélkülözzük azt a megbecsülést és tiszteletet, amely az előbbi nagybecsülésnek megfelelne. Pedig ezzel a Talmud utasítása ellenére cselekeszünk. A Talmud szerint ugyanis a tanítónak mind erkölcsi mind anyagi tekintetben megbecsült állást kell elfoglalnia. „Fizetésének annyinak kell lenni, hogy abból minden mellékfoglalkozás nélkül állásához méltóan megélhesen és szent kötelességét nyugodtan teljesíthesse.“ Összehasonlítja azután a tanítók helyzetét a többi hitközségi alkalmazottak helyzetével és arra az eredményre jut, hogy valamennyi aránylag jobb helyzetben van, mint a hitközség tanítója. *) Szinte hallani vélem az ellenvetést több oldalról, hogy hát az akkor volt ezelőtt 40—50 évvel, de ma a tanító helyzete egészen más; ma független ember, kit az állam pártfogásába vesz, közhivatalnoknak minősít és fizetésben is részesít, amit pedig a hitközség többi hivatalnokaival nem tesz. — Erre az ellenvetésre könnyű megfelelni. Nyíltan kijelenthetjük, hogy a zsidó felekezeti néptanítónak — talán kivétel nélkül — a hitközségi és az állami pénztárból nyert összes fizetése nem elég arra, hogy a mai viszonyok között abból csak nagyon szerényen is megélni és családot fenntartani is képes lenne. A felekezeti néptanító, így a zsidó felekezeti tanító is, két urat szolgál. Az államnak polgárokat, a felekezetnek híveket nevel. Mind a két gazda érzi, hogy a tanítónak azt a szép munkáját meg is kellene fizetni, de — tudja Isten — mindegyik sajnálja tőle azt, hogy elegendő jutalmat adjon a munkájáért. Az állam úgy gondolkozik, hogy hát tulajdonképpen a felekezet dolga a tanítóját díjazni; ha én fizetéséhez hozzájárulok, azért teszem, mert munkájával nekem is használ. A felekezet viszont azt véli, hogy a tanító díjazása tulajdonképpen az állam

*) Mert ő vallásos hitközségben élt és a vallásos hitközségekben tényleg jobb dolga van a többi alkalmazottnak. Am a vallásosság kiveszésével az a páratlan igazi zsidó intelligencia is kiveszett a szivekből és azóta nem arról van szó, kinek van jobb, hanem hogy kinek van rosszabb dolga. A tanítóknak a törvényben biztosított jogától eltekintve sorsuk egyenlő. Magyar hitvesvéreink igen-igen nagy száma kifelé tündöklől bőkezűségével és gerinctelenül csúszik-mászik, a maga alkalmazottjával szemben pedig a végletekig szűkkeblű és émeletitően pöfeszkedő. Már régi igazság, hogy az a bánásmód, amelyben a legtöbb hitközség alkalmazottjait részesíti, a magyar zsidóság felekezeti életének sötét pontja. — Szerk.

dolga volna, mer hiszen első sorban az állam érdeke, hogy intelligens polgárai legyenek. Így aztán a tanító mindegyiktől csak valamit kap és két szék között a földre esik. — Az állam mégis csak igyekszik segíteni saját alkalmazottainak és így tanítóinak anyagi helyzetén is; ezt mutatja a legutóbb megszavazott családi pótlékról szóló törvény is. A felekezeti tanítókat illetőleg egyelőre az ígért stádiumnál tartunk a fizetésrendezés ügyében és ezen ígért beváltását bizony nehezen várjuk. A felekezeti tanítók közül a zsidó tanítók anyagi helyzete aránylag a legrosszabb. A zsidó felekezet szervezetlensége is nagy oka ennek.

A többi felekezetek tanítói — ha sok készpénzbeli fizetésük nincs is — könnyebben élhetnek, mint zsidó kollegáik. Legnagyobb részüknek alkalma van a gazdálkodásra, ami által sokkal olcsóbban jut a szükséges élelmi szerekhez. Gyermekeinek nevelése nem sokba kerül. Igénybe veheti a különféle felekezeti, állami és vármegyei iskolai internátusokat, ahol gyermeke majdnem teljesen ingyen kap ellátást; minden oldalról kedvezményekben részesül, ami nagyon segítségére van a gyermeknevelésben. A zsidó tanítónak mindez nem áll módjában. Internátusokat rituális okokból igénybe nem vehet, saját felekezete pedig e tekintetben nem jön segítségére. Ha gyermekének tehetsége és kedve van a magasabb kidépzéshez, ezt csakis a legnagyobb nélkülözések árán vihethi keresztül, vagy anyagi erők hiányában kénytelen gyermekének kiképeztetéséről szomorúan lemondani. — Ezen a téren, a gyermeknevelés terén, legszükségesebb a segítség; ennek a feladatnak a megoldása a legnehezebb a csekély fizetésű hivatalnoknak és még sokkalta nehezebb a zsidó tanítónak. —

A családi pótlék intézményével megmutatta az állam, hogy hol és miképpen kell az alkalmazottnak segítségére jönni. A felekezetnek, a hitközségeknek dolga, hogy a fizetésemelésnek ezt a módját saját hivatalnokaival szemben alkalmazzák és reméljük is, hogy hazánk tehetősebb hitközségei, — azaz minden hitközség, mert bölcsseink szerint אין צבור עני, a hitközség nem is lehet szegény — fogja is alkalmazni. — (? — Szerk.)

De nem elegendő, ha a segítséget csak kívülről várjuk, magunknak is tennünk kell valamit. Olyan intézmény létesítésén kell fáradoznunk, amely a gyermekekkel bíró tanítók terhein könnyíteni legyen hivatva. Van nekünk tanítóknak egy nagyon szép egyesületünk: az Orsz. Izr. Tanítóegyesület. Ez az egyesület sok szép és üdvös dolgot létesített már és mindenkor szívén viseli nemcsak tagjainak, de az egész tanítóságnak erkölcsi és anyagi érdekeit. Ennek az

egyesületnek a feladata volna egy „Zsidó Tanítók Háza Internátusá“-nak alapítása, egy hajléknak, amelyben gyermekeink felsőbb iskolai tanulmányaik végzése idején minden tekintetben megfelelő ellátásban és vallás-erkölcsös nevelésben részesülnének. Egy ilyen intézmény létesítéséhez és fenntartásához — azt hiszem — kitközségeink, a zsidó társadalom és a kormány erkölcsi és anyagi támogatását is joggal remélhetnők. —

Ily módon, ha magunk is cselekedni akarunk és fogunk és ha hitközségeink részéről is kézzelfogható jóindulatban részesülünk, fog bekövetkezni egy jobb kor, mely után buzgó imádság epedez a zsidó tanítóság ajakán; ekkor megvalósulva látjuk Jezsájás próféta szavait: ולא יבנה עוד מוריד והיו ענין ראות את מוריד. És nem lankad el tanítóidnak szárnya, (hanem mint a madár magasba fog törekedni), ha jó szemmel nézed tanítóidat. —

Klein Mór József.

Szemiták-e a zsidók.

A zsidók eredete foglalkoztatta Venetianer Lajos dr. újpesti rabbit. Erről a tárgyról tartott felolvasásokat. És hogy az utókor is gyönyörködhessek tudományos kutatásában az IMIT Évkönyvében meg is örökösti azt.

Hát ami a tárgyat illeti, mindenesetre évezredekkel ezelőtt történt eseményekről van szó. Azonban még sem mondhatjuk, hogy a sötétben kell annak tapogatódnia, aki vele foglalkozik. Hiszen ott van a Biblia, amely világosan és tisztán felsorolja Noé fiainak leszármazottjait, ahol meg találjuk, hogy Ábrahám, a mi ősatyánk, Noé legifjabbik fiától, Sém-től származik. Ámde a bibliai világosságot csak azok élvezhetik, kik a Biblia világűrében élnek és a Bibliában hisznek. Akiknek életerejé azonban a Biblia légkörén kívül a tagadás világában gyökerezik, azokhoz nem jut el a Biblia melegítő sugara. A magyar zsidóság egyik rabbijáról lévén szó, meg akarjuk vizsgálni, vajjon a hit vagy a tagadás világtöréből valók-e gondolatai

Még mielőtt Venetianernek a Bibliához való viszonyáról beszélünk, meg kell jegyeznünk, hogy Venetianer dolgozatában semmi eredeti kutatás sincs, hanem azon hipotézist, melyet Luschan, Judt és mások a zsidók eredetéről felállítottak, hogy t. i. a zsidók az árja és a mongol hittita népek keverékéből származnak, magaévá teszi és röviden ismerteti, „hogy

ezen felfogás végre megtalálja útját a művelt köztudathoz is."

Ime, a magyar rabbi-szeminárium neveltje azon fáradozik, hogy egy bizonyos felfogást végre a művelt köztudathoz juttasson, egy felfogást, mely a Bibliával homlokegyenest ellenkezik. A Biblia első könyvében a 11. fejezet 10—26. mondatában felsorolja Sém egyenes leszármazottjait Ábrahámig. A 10. fejezet 6—16. mondatában pedig felsorolja Cham, illetőleg Kenán utódaiul Emorit és Chittit. A Biblia szerint tehát Ábrahám egyenes leszármazottja Sémnek, a chittiták és emoriták pedig Chántól származnak. Erre azonban azt mondja a szeminárium szellemi szülte, Venetianer dr., a rabbi, hogy „a bibliai csoportosítás világosan mutatja, hogy a beosztás nem etnographiai alapon, hanem politikai és földrajzi tekintetek szerint történt.“ Hol van az a „művelt köztudat,“ — mert hisz Venetianer ahhoz akarja ezen teóriát eljuttatni, — amely elhiggye neki, hogy mikor a Biblia azt mondja, hogy Sém nemzét Arpachsadot és így tovább Ábrahámig, akkor ezt politikai és földrajzi tekintetektől teszi? Ha valaki a művelt köztudathoz beszél és azt valamiről meg akarja győzni, akkor a művelt köztudat kis ösztönöséget is igényelhet és követelheti attól, aki hozzá beszél, hogy jelentse ki, hogy a Biblia egy mesekönyv és ne akarja vele elhitetni, hogy Sém politikai és földrajzi tekintetektől nemzét Arpachsadot és tovább Ábrahámot.

„A zsidók két épen nem sémi népfajnak összekeveredéséből keletkeztek és Palesztinában bizony csak nagyon felületes mázt kaptak“ — írja Venetianer. Utóbb pedig azt mondja, hogy miután a zsidók az árja és mongol népek keverékéből kialakultak „hatalmas sémi népek hatása alá kerülve elsajátították a sémi nyelv és kultúra külső mázat és ezen népközösség lelki sajátossága adta a világnak az emberiség boldogulásának egyedüli szilárd alapját: az Egyisten hitet s vele kapcsolatban az erkölcsi eszményt.“ Tehát hazudik a Biblia, mikor a zsidók ősapját, Ábrahámot, állítja oda, mint aki Istent valóban megismerte és mikor azt mondja róla: „Mert tudom róla, hogy ő meg fogja parancsolni fiainak és házanépének, hogy őrizzék meg az Örökkévaló útjait stb. . . .“ És nem Isten a mindenség teremtője, aki azt akarja, hogy erkölcsösök legyünk, hanem a Venetianer által öseinké tett „népközösség lelki sajátossága“ teremtette az Istent és az erkölcsi eszményt. Egy kis öszinteség, rabbi ur, és akkor már kijelentethette volna, hogy a Biblia egy eposz, egy mitológia, — a hipotézis azonban — szentírás.

Minden tudományos spekuláció hipotéziseken épül fel. Ám az antropológia kutatásairól hebizonyo-

sodott, hogy egyáltalában semmi hitelességük, sőt valószínűségük sincs. Dr. Zollschan Ignác kitűnő könyvében, „Das Rassenproblem“-ben szépen illusztrálja ezt Herztől vett példával (81. old.): „A párisi temetőben találtak egy közös sírt, amelyről gyorsan elterjedt a hír, hogy az 1813-ban elesett szövetségesek közös sírja. Egy híres kraniológus megvizsgálta a koponyákat és megállapította, hogy vannak közöttük finnek, baskirisek, kalmückisinek stb. . . . Az orosz hadseregben ugyanis mindezen népek képviselői voltak. Sajna, nem sokáig tartott az antropológia diadala, mert rövid idő múlva kiderült, hogy ott jó párisi asszonyok nyugosznak, kis 1832-ben kolerában meghaltak.“ Ily gyenge lábon áll az antropológia 1832-ből származó koponyák megvizsgálásánál és tessék most elképzelni, hogy micsoda hitvány hipotézisek azok, amelyeket a közel 4000 évvel ezelőtti népekre akarnak felállítani és amely hipotézisek az azon időből származó szobor és domborművekre támaszkodnak. Ezen az ásatásoknál talált domborművek pedig nagyon kevés hitelességgel bírnak, mert a rajtuk levő képek a művészet fejlődésétől függenek. Az első sumir király idejéből származó domborműveken például, miután ezek még nagyon kezdetleges fokozatok, a sumiroknak nagy orruk van, míg a második király idejéből származó domborműveken és szobrokon, miután a művészet már előbb haladottabb fokozatban állt, a sumiroknak rendes szabályos orruk van. Maga Venetianer is idézi Török Aurélt, ki azt mondta: „Az emberek faji elkülönítéseinek legszilárdabbnak vélt alapelvelete: a koponyatan hatvan éven át hamis és eredménytelen uton járt és kénytelen volt bejelenteni a csődöt.“ Ilyen alapon állnak a hipotézisek, amelyekért az ujbpesti rabbi úr feláldozza a Bibliát.

Jellemző, hogy az ásatásoknál talált domborművekből Venetianer teóriájának épen az ellenkezőjét bizonyítja Andrée R., aki azt írja: „Mit gleicher Sicherheit lässt sich kein anderer Rassentypus durch Jahrtausende so zurückverfolgen wie gerade der der Juden und kein zweiter zeigt eine solche Konstanz der Formen, keiner hat so der Zeit und den Einwirkungen des Lebensraumes widerstanden, als dieser. Wer einen Blick auf ägyptische und assyrische Monumente wirft, auf denen Juden vor ein paar tausend Jahren mit meisterhafter Sicherheit dargestellt wurden, dem kommt der Glaube an die Unveränderlichkeit des jüdischen Typus und er wird angeregt zu Vergleichen, indem er dort die Porträts von Juden zu sehen glaubt, welche heute noch in Fleisch und Blut unter uns einher wandeln.“ És ezen idő, amelyről Andrée beszél, 2000—2100 (Kr. előtt) közé esik, tehát régebbi adatok, mint amelyek a hittitákról vannak.

De ha a Biblia adataiban nem is hisz Venetianer, annál többet hisz Ezekiel profétának. Mert hisz Ezekiel a következő szavakkal aposztrofálja Isten nevében Jeruzsálemet: „Eredeted s születésed a Kanáani országából való: atyád emori s anyád hittita nő volt stb. . . .“ Nem követelhetjük Venetianertől, hogy higgyen az ezen mondatához fűződő zsidó tradícióban, melyet a zsidó magyarázók: Targum, Rasi, Radak, stb. . . . kifejtésre juttatnak és amely szerint ezen mondat úgy értendő, hogy **יְרֵמְיָהּ**: mintha, vagyis Ezekiel szemére hányja Izraelnek, hogy úgy viselkedik, mintha atya emori és anyja hittita volna; azt sem követelhetjük Venetianertől, hogy higgyen a keresztény bibliakritikusok magyarázatában, mikor ez a hit javára van, mint pl. Dr. Nowack szerkesztése alatt megjelent bibliamagyarázatban, melyben azt írja dr. Kraetschmar az említett mondatról: „Die Aussage ist viel weniger ethnologisch als religiös zu verstehen und auf das Volksganze zu beziehen: seinen ganzen rel. und moral. Neigungen nach ist Israel als ob es Kanaan Ursprungs wäre. — Dass Israel nicht leiblich von den Kanaan stammte, hat Ezeiel natürlich so gut gewusst wie jeder andere Israelit.“ (!!) De azt mégis elvárnók Venetianertől, hogy ha sem a zsidó, sem a keresztény magyarázatokban nem hisz, akkor vegye Ezekiel ezen fejezetét tényleg szóról-szóra és akkor tulajdonképpen dr. Philippsohn magyarázatát kapja, ki azt írja: „Indem hier der Ursprung auf Kanaani, Emori, Chitti zurückgeführt wird, nehmen die Erklärer unter Jerusalem nur Israel verstehend, an: du bist, als wenn du aus den genannten Völkern entstanden wärest, ebenso unreiner Sitten. Allein es wird im folgenden Vers zu speziell die Geburt beschrieben, als dass nicht der wirkliche Ursprung bezeichnet werden sollte. Es ist hier die Stadt Jerusalem, an die speziell die Rede gerichtet ist (V. 2) festgehalten, so wie V. 46. nachdem wiederum Emori und Chitti als Eltern genannt sind (V. 45) Sodom und Schomron ihre Schwestern genannt werden. Jerusalem aber, das schon zu Abrahams Zeiten bestand, hatte keinen isr. Ursprung war von den Ureinwohnern erbaut. Dass nun Emori und Chitti als ihre Erbauer genannt werden, hat einen geschichtlichen Grund, da Jerusalem als ein emoritisches Reich (Joschua 10. 5.) genannt wird.“

Ezekiel sem bizonyítja tehát a bibliaellenes teóriát.

Nem akarok tovább foglalkozni ezen témával. Azt hiszem, hogy ezzel is sikerült bebizonyítanom, hogy vannak rabbik, kik visszaélnék a közönség felületes zsidó tudásával és tudatosan mindig jobban

és jobban eltávolítják az ártatlan zsidó lelkeket a Tóráhtól és a zsidóságtól.

Berlin, 5672. Siwan.

Friedmann József.
cand. phil. et theol.

Tamuz huszadika.

Tamuz 20-án a zsidó nép nagy fiának, Herzl Tivadarnak korai elhunytát gyászolja.

A nemzeti gyász ezen napjának a nemzeti tett napjává kell lennie, méltó nagy halottunkhoz és élő művéhez.

Egy Herzl-émlék mint nemzeti tett a Herzl-erdő. Örök emlék az, amely jövőnk országának Herzl által hirdetett ujjászületésére teremtő munkában emléket és reményt ösztönöz. Ezen erdő telepítési munkánk hatalmas előmozdítását jelenti, míg a fák gyümölcse az országban teljesítendő kultúrfeladataink számára való. Huldában és Ben-Semenben, a Zsidó Nemzeti Alap területén az olaj- és más gyümölcs- és hasznos fák ezrei vannak ültetve és mindegyre új fákat ültetnek.

A tamuz 20-ai figyelmeztetés elvtársainknak, a Herzl-erdő számára való adakozásra és gyűjtésre.

A tamuz gyásznapjait követő av havi gyásznapok amerikai elvtársaink részéről a Zsidó Nemzeti Alaphatározatok megállapítása a Zsidó Nemzeti Alap javára való gyűjtésre, amelyek jó eredménnyel járnak. Elvárjuk, hogy elvtársaink minden más országban ezeket példát követni és az elveszett ország fölötti nemzeti gyászunk eme napjait országunk ujjászületésére törekvő Nemzeti Alap érdekében buzgó propagandára felhasználni fogják.

Kérjük a Zsidó Nemzeti Alap minden barátját, hogy a tamuz 20-ra és a Zsidó Nemzeti Alap hetére való előkészületeket idejekorán megtegyék.

Elvtársak, emlékezzetek meg tamuz 20-ról és a Zsidó Nemzeti Alap hetéről.

A Zsidó Nemzeti Alap főirodája.

Aufruf!*)

Unter persönlicher Teilnahme von nahezu 300 Männern aus allen Ländern Europas, darunter führen-

*) A bizottság kérésére szóról-szóra közöljük a felhívást. Es midőn jóleső örömmel konstatáljuk, hogy lapunk tudósításában tévedés volt, amennyiben az elfogadott rezolúcióban tényleg az „orthodox“ szó nem fordul elő, mi is hozzájárulunk a felhívásban kifejtettekhez és ajánljuk az egyesületet mindazoknak, akik zsidó ökölkért hevülni és lelkesedni tudnak. — Szerk.

den Rabbinen und hochangesehenen Persönlichkeiten des praktischen Lebens, getragen von den schriftlichen Sympathieerklärungen vieler Hunderte von Gesinnungsgenossen und Körperschaften diesseits und jenseits des Ozeanes, ist am 12. Siwan (28. Mai) in Kattowitz die AGUDAS JISROEL gegründet worden.

Ueber den Verlauf der Kattowitzer Versammlung hat die gesamte jüdische Presse ausführlich berichtet und, von vereinzelt gegnerischen Stimmen abgesehen, unser Werk mit Enthusiasmus als die eigentliche Notwendigkeit der Stunde für כלל ישראל begrüsst.

Ist es ja seit Jahren die Sehnsucht unserer weitblickendsten Führer in allen Teilen der Welt, wie der breiten jüdischen Volksmassen im Osten, dass endlich einmal eine umfassende, auf dem geschichtlichen Boden der תורה ruhende Organisation erstehen möge, die, von dem Vertrauen der Millionen treugebliebener Söhne und Töchter des jüdischen Volkes getragen, sich der Lösung der vielgestaltigen praktischen und religiösen Aufgaben der jüdischen Gesamtheit, wie sie jede Zeit neu hervorreibt, im Geiste der Thora widme.

In einhelliger Begeisterung hat die Kattowitzer Versammlung folgende Resolution gefasst:

„Die heute in Kattowitz versammelten Vertreter der traditionell-gesetzestreuen Judenheit aus allen Ländern der Diaspora erklären nach Anhörung des vorgetragenen Referates die „AGUDAS JISROEL“ für begründet und verpflichten sich für den Aufbau der Organisation mit allen Kräften zu arbeiten. Die Agudas Jisroel dient der Förderung aller jüdischen Interessen auf religiöser Grundlage, unter Ausschluss jeder politischen Tendenz.“

So ist der Keim in die Erde gesenkt, den rüstige Arbeit zum Lichte emporführen, der Rahmen geschaffen, den die tätige Mithilfe aller שלומי אמוני ישראל mit lebendiger Wirklichkeit erfüllen kann. Auf denn zur Werbe-Arbeit!

Es ist die grosse Masse der ihrer historischen Aufgabe treu gebliebenen jüdischen Gesamtheit, die wir gewinnen und organisieren müssen.

Vor allem gilt es, allüberall Mitglieder in möglichst grosser Zahl zu werben, als Grundform der Organisation Ortsgruppen ins Leben zu rufen, aus denen später die Landesorganisationen und die auf allgemeinen Delegiertenwahlen beruhende erste Hauptversammlung (Knessia gedola) der Agudas Jisroel hervorgehen können.

Dieser Hauptversammlung bleibt es vorbehalten, über Statut, Organisationsform, Arbeitsgebiete und Methoden, endgültig zu befinden, nachdem die vorliegenden Entwürfe der öffentlichen Kritik unterbreitet sein werden.

Ihr Brüder auf dem weiten Erdenrunde, in deren Brust noch Liebe und Treue zu Israels Heiligtümern wohnt, sammelt Euch um das Panier der „AGUDAS JISROEL.“

Schliesst Euch unserer Organisation an und — vor allem — widmet ihr tatkräftige, werbende Arbeit!

Wer bereit ist, in die persönliche Werbearbeit für die „AGUDAS JISROEL“ in seinem Kreise einzutreten, wolle uns seinen Namen und seine Adresse mitteilen, damit wir ihm das nötige Propaganda-Material zur Verfügung stellen können.

Frankfurt a. M., im Siwan 5672.

Das provisorische Comité der „Agudas Jisroel“ I. A.: Commerzienrat Louis Feist. Adresse: Prov. Comité der Agudas Jisroel Frankfurt a. M. Gr. Eschenheimerstrasse 23.

Reflexiók.

Annak idején, amikor a „Bibel und Babel“ bolondériájának magasra törő hullámai a zsidó hit kis sajkáját örökre elnyelni akarták, egy németországi rabbi is fogott tollat, hogy — mint Neptun a szigonynyal — a hullámokat lecsendesítse, lecsillapítsa. Írását azzal kezdte, hogy ha a babilóniai ásatások alkalmával a romok között találnak majd drótot, azt fogják mondani, hogy a régi babilóniaiak már — táviratoztak; ha pedig nem találnak drótot, azt fogják mondani, hogy már drót nélkül táviratoztak.

Ezt a pompás viccet alkalmazhatjuk tagadóink azon törekvésére, amelyet kifejtenek, hogy a Biblia egyes rendelkezései számára valamely más háttér fedezzenek fel, csak hogy Isteni parancsok ne legyenek.

A bibliai tilalomról, amely szerint gödölyét az anyja tejében főzni nem szabad, elmélkedik egyik németországi „liberális“ hittestvér. És miután a totemizmusnak, az állatkultusznak alig talál nyomot a zsidóságnál és mindössze az aranyborjút és a rézkigyót hajlandó annak mondani, „ha Izráel fainak Egyiptomban való tartózkodásának történelmi alapja van“ — a tabu-val próbálkozik, mely alatt bizonyos állatok élvezési és megérintési tilalmát és elfogatásukra, megölésükre és részekre való szétbontásukra vonatkozó szabály értendő.

Ilyen tabu-rendelkezésnek tekinti a „liberális“ író az említett bibliai tilalmat. Rámutat egy Kelet-afrikában található szemita eredetű néptörzs, a mazák egyes szokásaira. Így pl. katonajelölteknek az állat farkából és fejéből, különösen húst és tejet egy és

ugyanazon napon enniök nem szabad. Aki húst akar enni azon napon, amelyen tejet evett, vagy megfordítva, annak az az nap evett húst vagy tejet előbb ki kell hánynia.

Hát itt a drót, amelyet a liberális író talált és amelylyel bizonyítja, hogy a babilóniaiak már telegrafáltak.

Csakhogy a Biblia nem is beszél a hus és tej együttélvezéséről. Ezt csak a hagyomány tanítja. Vagy hisz tehát a liberális atyafi a hagyományban, vagy nem. Ha hisz benne, hinnie kell a Biblia Isteni eredetét. Ha pedig nem hiszi a hagyomány tanítását, akkor vígan ehetik tejben főtt húst és csupáncsak gödölyét nem szabad az anyja tejében főznie. De akkor nem is drót a drót. A liberális bölcs azonban nem jön zavarba. Mert ha nem találnak drótot, akkor a babilóniaiak drót nélkül táviratoztak.

Hogyan lehetne a vallási indifferentizmusnak elejét venni és hogyan lehetne ellene védekezni? Ez a kérdés foglalkoztatja egy másik liberális bölcsét.

A vallás liberális szellemben való átgyúrása tehát nem használt. A reformálás csődöt mondott. A tagadás csak kiviszi a zsidót a zsidóságból, de közelebb nem hozza. Hiába némesítették és rövidítették meg az imakönyvet. Aki nem érez szükségességet az imádkozásra, az németül sem imádkozik és annak a megnyírbált imák sem kellenek. Az orgona, nőikar, a keresztény papot mimelő rabbi és megannyi reform, amellyel a hit nélkül nevelkedett kultúr-zsidót a tempomba csábíthatni vélték, aether-injekciónak bizonyult. A vallási indifferentizmust megtörni nem bírja. És minthogy látja a liberális bölcs, hogy a vallási indifferentizmus, a vallási modernizálás szülöttje, a kikeresztelkedés szülője, minthogy felismerte, hogy a vallási indifferentizmus az átmenet a modernizált vallástól a kikeresztelkedéshez, — hát meghökken és elejét akarja venni a vallási indifferentizmusnak és védekezni akar ellene.

De hogyan? A modern hitoktás nem vált be. „A számos megokoláshoz, amelyet a közömbösek a vallással szemben tanúsított magatartásukra felhozhatnak, nem ritkán az is tartozik, hogy a hitoktatás minden érdeklődésüket a vallás iránt beléjük fullasztotta“. Micsoda szert ajánl tehát a liberális bölcs a vallási indifferentizmus ellen való védekezésre? — A Bibliát ajánlja, még pedig a Bibliának hit nélkül való tanítását. —

„Hinni“ nem is zsidó szó, — mondja — a többit már tudjuk.

Az mindennapi dolog, hogy a bevett méreg közböcsítésére, más ellenmérget ad be az orvos. De hogy annak, aki pl. valamely mérget vett be, ugyanabból a méregből adjanak még, hogy ezzel az előbb bevett ugyanazon mérget semlegessé, ártalmatlanná tegyék, — erre eddig nincs példa. Ezt akarja bölcsünk: a hitetlenség ellen hitetlenséggel akar küzdeni.

Aligha nem hosszadalmasnak találja a vallási indifferentizmusnak a kikeresztelkedésbe való átmeneti stádiumát: siettetni akarja tehát az eredményt. Erre pedig — elismerjük — jobb szer nem is létezik. Bizonyítja a kikeresztelkedők mindegyre növekedő száma.

Az Egyenlőség, a magyar neológia obligát dicsőróje, ujjong. Képzeltük el: a pesti nagy hitközség eddigi tizenöt önkéntes vallási iskoláját két teljesen új ilyen iskolával, a meglevő tanfolyamokat pedig egyszerre tizzel fogja szaporítani, „ugy hogy a jövő évben tizenhét vallási iskolában harminchat tanfolyam fog megnyitni kis önkéntes Tóratanulóval, öröme a zsidó szívnek, díszére és dicsőségére a pesti hitközségnek.“

Hát mindenesetre csak díszére és dicsőségére válik a pesti hitközségnek, hogy ilyen nagy áldozatok árán gondoskodik a Tórah tanulásáról. Ámde milyen az a tanulás? Ki tanítja a Tórah-t ezen iskolákban? A budapesti rabbiszeminárium növendékei, a rabbi-szeminárium vallásirtó szellemének terjesztői nyujtsák a zsidó vallás azon ismeretét, amely „a zsidó vallás mélyítője, ereje, fönntartója“ legyen?

Hiú ámitás.

Ha a tanító Petőfi hazafias költeményeinek tárgyalása révén hazafias érzést akar a tanulók szívében ébreszteni, nem fog csupán a költemények költészettani méltatására szorítkozni. Hanem azon lesz, hogy a költeményekből kiáradó hazaszeretet árja magával sodorja a tanulót. Ámde teheti azt hazafiatlan tanító, hazaáruló? —

Csak érzés tud érzést kelteni. Csak hazafias érzés kelt hazaszeretetet és csak vallási érzés válhatik a vallás erejévé, fönntartójává.

Igen, díszére és dicsőségére válik a pesti hitközségnek, hogy annyit áldoz a Tórah oltárán; ámde vegye tudomásul a pesti hitközség, hogy az áldozatokat, amelyeket az Egyistennek szánt, az áldozó papok a Báálnak mutatják be.

Kritikus.

Irodalom.

Jahres-Bericht des Rabbiner-Seminars zu Berlin für 5671 (1910—1911). Vorangeht eine wissenschaftliche Arbeit von Dr. J. Wohlgemuth: Das jüdische Religionsgesetz in jüdischer Beleuchtung. Heft I.

Egyesülhetnek-e az orthodox zsidók a neológokkal? Fejtegeti történelemtudományi, theologiai és valláspolitikai alapon Fischer Fülöp sárospataki főrabbi. Nyomatott Friedmann Beninél Tolcsván, ahol a mű 2 koronáért megrendelhető.

A vágujhelyi izr. el. népiskola Értesítője az 1911—12. tanévről. Közzéteszi az iskolaszék megbízásából Brüll Salamon igazgató

A munkákra visszatérünk.

Tisztelettel kérjük szíves olvasóinkat, akik nehéz küzdelmünkben minket támogatni akarnak, hogy az előfizetési díjat — amennyiben még nem küldték be — mielőbb beküldeni szíveskedjenek.

Az „IZRÁEL“ előfizetési díja:

EGÉSZ ÉVRE	12 Korona.
FÉL ÉVRE	6 Korona.
Rabbiknak és minden hitközségi alkalmazottnak:	
EGÉSZ ÉVRE	6 Korona.
FÉL ÉVRE	3 Korona.

Az előfizetési díjak „Izrael“ kiadóhivatalának Vágujhelyre, küldendők.

HIREK.

— **Papok és tanítók fizetésjavítása.** Teleszky János dr. pénzügyminiszter a főrendiházban bejelentette, hogy összesen a papok és a nem állami népiskolai tanítók fizetésjavításáról a kormány törvényjavaslatokat fog benyújtani. Ezen javaslatok szerint azon papok, akik 8 középiskolát végeztek, és így fizetésüknek 1600 koronára való kiegészítésére igényt tarthatnak, 25 évi működés után korpótlékokkal együtt 3000 koronáig kiegészített fizetésben fognak részesülni. A nem állami népiskolai tanítók kezdő fizetését pedig 1300 koronában fogja megállapítani, amely fizetés a korpótlékokkal 25 évi működés után évi 2800 koronára fog emelkedni. Ezen fizetésemeléseket az állam fogja fedezni.

— **Kitüntetés.** Ófelsége a király Schnitzer Ármin dr. komáromi főrabbit a Ferenc József-rend lovagkeresztjével tüntette ki. Schnitzer Ármin dr., főrabbi igen kiváló szónok hírében áll. Hitközsége, amelyben több mint ötven éve működik, valóságos rajongással veszi körül. Hívei büszkék nagy tudására és a megbecsülésre, amelyben magas rangu nem-zsidók részéről is részesül. Benső barátság állott fenn közte és Meszlényi Gyula komáromi plébános, később szatmári püspök és Papp Gábor komáromi református püspök közt. Már régebben a koronás arany érdemkeresztet kapta a királytól, így tehát most a második kitüntetésben részesült.

— **Ünnepelt tanító.** A pesti izr. hitközség meleg ünneplésben részesítette Müller Adolf tanítót, aki négy évtizedes működés után most nyugalomba vonult. A búcsúztató ünnep a pesti izr. hitközség fiúiskolájának záróvizsgája keretében folyt le. A jubileum érdemeit Stern Ábrahám igazgató fényes beszédben méltatta. Üdvözölték továbbá Munkácsi Bernát dr. tanfelügyelő, Weisz Jakab dr. az oktatásügyi bizottság nevében, Goldscheider Miksa a VII. ker. iskolaszék nevében, Fodor Oszkár dr. kir. tanácsos a volt növendékek részéről, Szenes Kálmán a tantestület nevében és Hevesi Simon dr. rabbi a hitközség képviselőjében. Az ünnepelt tanító a beszédekre meghatottan válaszolt. A hitközség előljárósága. Müller Adolf érdemeit jegyzőkönyvben örökölte meg. Az ünnepélyt a jubileum tiszteletére rendezett bankett fejezte be.

— **Esküvők.** Friedmann Ernő, szerkesztőnk fia, a gyöngyösi status-quo hitközség ujonnan megválasztott titkára, a f. tamuz hó 8-án tartotta esküvőjét Gyöngyösön Wallesz Jettával, Wallesz Áronnak, az említett hitközség nyugalomba vonuló tudós, derék és becsült, jegyzőjének leányával.—

Stein Pál, Stein Miksa nagyszombati főrabbi fia, f. tamuz hó 15-én tartotta esküvőjét Galántán Spitzer Irénnel. özv. Spitzer Lipótné leányával Érsekújvárról. Gratulálunk.

— **Zsidó rendkívüli egyetemi tanár.** A király Friedmann Ernő dr. kultuszminiszteri fogalmazót a kassai jogakadémián a római jogi tanszék nyilvános rendkívüli tanárává nevezte ki.

Szomorú statisztika. A Statisztikai Havi Közlemények most megjelent április havi füzeté szerint április hóban 60 keresztény-zsidó házasság kötöttet a magyar birodalomban. Ezek közül 24 esetben a menyasszony és 36 esetben a völegény tartozott felekezeti tünkhöz. Az ezen vegyesházasságokból származandó gyermekekre nézve 14 esetben történt megegyezés és

pedig 13 esetben a keresztény és 1 esetben a zsidó fél vallásának javára.

— **„Szofoh Chájoh“-egyesület.** A szatmári „Szofoh Chájoh“-egyesület elnöksége igen lelkes felhívásban fordul a hittestvérekhez, hogy tagokul lépjenek be az egyesületbe, „amelynek célja a héber nyelvnek gyermekeink ajkán leendő felélesztése és, halottaiból való feltámasztása.“ Az egyesület héber tanítót alkalmazott, ki a közismert Berlitz-módszer szerint tanítja a héber nyelvet. A felhívás az oktatás órarendjét is közli- és pedig:

1. 7. éven aluli mindkét nembeli gyermekek 1/29—1/212 óráig, pénteken 1,211-ig; 2. elemi iskolai fiúk és leányok naponta d. u. 3—4-ig, hétfőn 2—3-ig; 3. középiskolai leányok naponta d. u. 4—5-ig, hétfőn 3—5-ig, (péntek szünet); 4. középiskolai ifjak naponta d. u. 5—6-ig, pénteken 4—5-ig; 5. felnőttek kedden, csütörtökön d. u. 2—3-ig, szombaton 3—5-ig. Az 1—4 alatti csoportoknak szombaton szünet.

Ajánlatos volna az egyesületnél a szefard kiejtést meghonosítani, ami az egyesület címéből következtetve még nem történt meg.

— **Uj kút a Herzlerdőben.** Jaffából jelentik: Ismeretes, hogy mily nehézségekkel jár különösen délen a növények öntözése. Huldában (Jaffa mellett) eddig egy arab kút használatára voltak utalva és bizony gyakran megesett, hogy ezen kút kiszáradt. Megnehezítette ezen kút vízének használatát még az a körülmény is, hogy a vizet kocsihoz kellett a Zs. N. A. kolóniájába szállítani. Ezért elhatározták a huldaiak, hogy kutat fúrnak. 93 m. fúrás után azonban a sok költség miatt be kellett szüntetniök a fúrást. Szerencsére egy amerikai cég vállalkozott a fúrás folytatására. Az amerikai vállalkozónak tényleg sikerült 180 m. mélységben vizre bukkania. Ezen kút nagy haladást jelent, mert most már egy motor és csövek segítségével könnyebben fogják a vizet szállíthatni Huldába.

Ezen 180 méteres kút egyelőre egyetlen egész Palesztinában. 100 m.-nél mélyebbre eddig nem hatolhattak, mert nem voltak alkalmas eszközeik. Ez a haladás is a Zs. N. A.-nak köszönhető.

— **Uj zsidó kórház Szaffedban.** Rövid idő múlva megnyílik az új zsidó kórház Szaffedban. A kórház főorvosa Dr. Joffe H. lesz, aki eddig a „Sichron-Jakob“ nevű kolóniában működött. A kórháznak külön gyógyszerára lesz egy Európában végzett gyógyszerész vezetése alatt.

— **A kievi vérvád.** A kievi vérvádban öröndetes fordulat állt be. Brasul-Bruschkowski újságírónak ugyanis sikerült a meggyilkolt gyermek igazi

gyilkosait kézre keríteni és ezáltal Beiles Mendel ártatlanságát bebizonyítani. 11 hónapig ült szegény Beiles a börtönben, habár semmi terhelő adatot sem sikerült felfedezni.

— **Szép eredményű sürgöny-megváltások.** Kolthán a napokban két esküvő volt: Glück-Neuhaus és Gross-Raab, amely két esküvő alkalmából sürgöny-megváltás címén több mint 300 korona folyt be a kolthai Jeszode Torah jesiva- és rabbi-iskola előkészítő minta-iskola javára.

Szerkesztői üzenetek.

— Kéziratot nem ad vissza a szerkesztőség. —

Főrabbi T. és H. S., Pápa. Szerkesztőnk irataiból csak „A magyar zsidóság egységes szervezete“ kapható még. A többiek elfogytak.

Ábrahám Jochanan. Névtelenül beküldött cikkét el sem olvastuk. Azt csak beláthatja, hogy nekünk tudnunk kell: מי ומי הרבים. Ha megnevezi magát, elolvassuk cikkét és ha megfelel, közölni fogjuk.

7. Nv. Birálata azon alapszik, hogy csakis a szabadkai körlevél és a feb. 20-ki országos értekezlet hatása alatt állva hirdethetjük, hogy a Sulchan Aruch alapján lehetséges az egyesítés, mert különben nem is tarthatuk volna lehetségesnek, hogy az „annyira ellenséges pártok“ egyesüljenek. — Hát először az sem volna baj, ha valóban igaza is volna. Hiszen pl. a 2 × 2 = 4-et sem Ön fedezte fel és mégis fél vele. De okoskodása nem is áll. Már a több mint 13 éve írt „A zsidó vallás a modern korban“ című iratunk 85. lapján a következőket írjuk a jegyzetben: „Neolog ayafiaink pedig, akik mindig készen tartják azt a bizonyos „fehér lapot“, tegyék csak félre ezt a fehér lapot és nézzék meg a „Sulchan Aruch“ lapjait és nézzék meg hitközségi iméznényeiket, ugy a tárgyiakat, mint a személyeket. Mert mi ugy sem írhaunk mást erre a „fehér lap“ra mint az, hogy: „zsidók legyenek!“ — a többit megint csak a Sulchan Aruch-ra kell bízniuk. És ha azután is végképen egyesülni akarnak velünk, egyesülhetünk, de csakis emél a „megterített asztal“nál, („Sulchan Aruch“ magyarul annyi mint „megterített asztal“ —) csakis ezen asztalnál ünnepelhetjük meg a létezőt egyesülést. De aztán ne jöjjenek ám szép dikciókkal, programbeszédekkel, nyilatkozatokkal, amelyekre mi ép ugy, mint ők maguk ugysem adunk semmit, de jöjjenek, ha jönni akarnak, tettel: hitközségi intézményeiknek a „Sulchan Aruch“ szerint való berendezésével, és akkor megtörtént az egyesülés.“ Ugy-e bár, tisztelt Kérdőjel, ez tiszta és világos beszéd. Ezt írjuk, — mint említettük — több mint 13 évvel ezelőt 3 évvel később ugyanazt írjuk „A Várian“ című iratunk 41. lapján és végül ugyancsak a Sulchan Aruch alapján való egyesülés mellett kardoskodik a mult év tavaszán, tehát a szabadkai körlevél megjelenése előtt megirt „A magyar zsidóság egységes szervezete“ című iratunk. Látja tehát, hogy nem a szabadkai körlevél és nem a feb. 20-a „inspirált“ benünket. Ezek után pedig egész birálgatása nem egyéb hiábavaló akadékoskodásnál. Mi nem mondjuk, hogy az egyesülés létre fog jönni, hanem azt igen is állítjuk, hogy a Sulchan Aruch-hoz való visszatérés egyetlen módja az egyesülésnek, mert e nélkül lehet ugyan erőszakos egyesítés, de béke soha sem lesz.

A jövő iskolai évre teljes ellátást kaphatnak jó házból való fiuk tanító családnál, ahol egyszersmind szakfelügyeletben és szigorú vallásos nevelésben részesülnek.

Kívánatra külön korrepetálás és hegedű oktatás. Szülőknek, akik gyermekeiket a vágújhelyi izr. reáliskolába óhajtják adni, szivességből bővebb felvilágosítást ad e lap kiadóhivatala.

Házasság: Igen csinos, intelligens, háziasan nevelt, üzleti dolgokban is jártas, előkelő családból való 23 éves hajadon részére, kinek 4000 Kor. hozománya van, biztos keresetforrással bíró szombatot tartó férj kerestetik. Ajánlatok „Mazol tov“ jellegére kéretnek a kiadóhivatalba.

Pályázatok és hirdetések.

Bei der Chewra-Kadische in Baden kommt bis zum 1. Jänner 1913. eine

Dienestelle

zur Besetzung. Bewerber muss vollständig gesund und kräftig sein und soll das 35. Lebensjahr nicht überschritten haben. Derselbe muss auch der deutschen Sprache in Wort und Schrift kundig sein und sich über eine sittlich-moralische Lebensführung durch bewährte Zeugnisse ausweisen können.

Dienstspflichten und Salär werden nach Uebereinkommen geordnet. — Gesuche sind an den Präses der Chewra-Kadische, Herrn Moritz Leitner zu richten.

Baden, 4. Juni 1912.

Moritz Leitner, Präses.

Alulirt Háromszékvármegye izr. hitközsége az első metsző-előimádkozói állásra pályázatot hirdet. Fizetése: évi 1200 korona, fél sechita, körülbelül 400 korona értékben, temetőlátogatási díjak, szabad lakás és az itten szokásos mellékjövödelmek. Az állami elemi iskolában heti 8 órában hittant tanítani köteles, melyért az államtól 80 kororát kap. Pályázótól megkívánatik, hogy 3 elismert orth. rabbittól kabolóval és וצ"ה ועל וישט képesítővel birjon, hogy magyar honos, kellemes hanggal bíró, 35 évesnél nem idősebb jó előimádkozó legyen. Az állás f. évi szeptember hó 1-én töltenő be. A képesítést, életkort, családi állapotot és eddigi működést igazoló okmányokkal felszerelt sajátkezűleg irt folyamodványok f. évi július hó 15-éig a hitközség elnökségéhez terjesztendő be. Próbára csak meghívottak bocsátatnak és csak a megválasztottnak fognak az utiköltségek megtéríttetni.

Ugyanezen hitközség a hitközségi és chevraseszi állást, oly fiatal házas, szigoruan vallásos, alapos ב"י תורה-vel kívánja betölteni, ki elismert orth. rabbittól nyert ש"יב képe-

sitót és ש"יין וקורה. Kötelessége az összes sameszi teendőket, mikvekezelést, a második ש"יין és ש"יב-teendőket és az inkasszót végezni. Fizetése évi 900 korona. fél sechita, körülbelül 400 korona értékben, az inkasszóért járó 5% (250 kor.) beszedési díj és természetbeni lakás. A képesítést, életkort, családi állapotot és eddigi működést igazoló okmányok f. évi július 15-ig küldendő be. Az állást f. évi szeptember elsején kell elfoglalni. Csak a meghívottat bocsátjuk próbára és csak a megválasztottnak térítjük meg a költséget.

Sepsiszentgyörgy, 1912. június 13-án.

Háromszékm. izr. hitközség elöljárósága.

A beszercebányai kongresszusi izr. hitközségnél az 1912-13. tanévre ideiglenes hitoktatói állás betöltendő, melyre csakis rabbiképesítéssel bíró hitoktatók pályázhatnak. A megválasztandó hitoktató kötelessége lesz az iskolaszék utasítása szerint az általa kijelölt tanintézetekben a hit- és erkölcs tanítani és az ifjusági istentiszteletekben részt venni. Jövedelem: Évi 2000 korona és 400 korona lakbér, mely jövedelemben már az illető tanintézetektől közvetlenül huzott fizetés is bennfoglaltatik. Családi állapotot és eddigi működést feltüntető okmányokkal felszerelt ajánlatok f. évi július hó 31-ig a hitközség titkári hivatalában benyújtandók.

Besztercebányán, 1912. évi június hó 17-én.

Dr. Schwarz Samu,
hitk. elnök

A turkevei izr. hitközségben f. évi szeptember hó 1-én a II-od metsző ובעל תפילה קורה וישט שמש ש"יב állás betöltendő, kinek a ת"ק körüli teendőket is végeznie kell. Javadalma: évi 700 korona, továbbá 2 szobából álló természetbeni lakás 1/2 שחיטה, אק"ה-40 korona, מקורה és a szokásos mellékjövödelmek. 3 elismert rabbi bizonyítványát, korát és családszámát és eddigi működését igazoló okmányokkal felszerelt kérvényét, pályázó augusztus hó 1-ig alulírott elnökhöz beküldeni kéretik. Illetőnek a magyar nyelvet szóban és írásban kell bírnia. Utiköltség megtérítésére csak a megválasztott tarthat igényt.

Turkeve, 1912. június 17.

Waltner Herman,
hitk. elnök

Az V. ker. lipótvárosi imaház egyesület a nagy ünnepekre kellemes hangu sacharisz báál-tefilót keres, Fizetése 400 korona. Csak kitűnő előimádkozó jelentkezhetik Horovicz Simon titkárnál (Honvéd-utca 28.)

Budapest, 1912. június hó.

Horovicz Simon,
titkár.

Pályázati hirdetmény

utazási ösztöndíjakra.

Az országos magyar izraelita közalap a következő két egyenként kétezer koronás utazási ösztöndíjra pályázatot hirdet, még pedig: 1. Festőművészek számára: Pályázhatnak oly izr. vallású, magyar honos festőművészek, kik az iskolai képesítésen már túl vannak és 30-ik életévüket még be nem töltötték. Pályázók foglalkozhatnak művészetük bármely ágával. Kívánatos, hogy a pályázó már valamely kiállításon résztvevő legyen. 2. A fizikai és kémiai tudományok művelői számára, kik életük 30-ik évét túl nem haladták, izr. vallású, magyar állampolgárok, tudori oklevéllel bírnak és külföldi egyetemeken vagy könyvtárakban beható tanulmányokat tenni szándékoznak. A kérvényhez mellékelendő: iskolai, egyetemi képesítéséről szóló, vagyoni és kereseti viszonyukat igazoló bizonyítványok, program arra nézve, hogy hol és miként akarja a jutalmazandó felhasználni az ösztöndíjat. Az ösztöndíjas köteles külföldön tartózkodni, köteles előterjesztett tervét betartani s amennyiben azon időközben változtatni kíván, tartozik ezt jóváhagyás végett bejelenteni. Az egyenként kétezer koronás ösztöndíjat havi részletekben és csakis az illető tanulmányainak helyére folyosítjuk. Előlegek semmi címen nem adatnak. Az utazás alulírott elnökség által kijelölendő időpontban megkezdendő. Felhívtnak mindazok, akik ezen utazási ösztöndíjra pályázni kívánnak, hogy okmányaikkal elszerezelt folyamodványaikat folyó 1912. évi október hó 15-ig az országos magyar izr. közalap bizottsága elnökségéhez (VI. Laudon-utca 3.) benyújtani sziveskedjenek. A döntés idejét a tisztikar határozza meg. Az elintézés sürgetése mellőzendő.

Budapesien, 1912. évi május hó.

A tisztikar nevébe:

Mezey Ferenc dr.. s. k. b. Hatvany Deutsch Sándor. s. k.
biz. előadó. biz. elnök.

A magyar zsidóság egységes szervezete

Irta Friedmann Illés.

ÁRA 1 KORONA.

Megrendelhető a kiadóhivatalnál.

הלכות תפילין

A T'fillin szabályai Bar-micva fiuk részére és általános használatra ■■■■

összeállította

Klein M. József tanító, Vágújhelyen.

Kapható a szerzőnél, 30 fillér
beküldése ellenében.

(Bélyegeken is beküldhető).

RASOL
kés nélkül borotvál
= 8 fillérért =

1 kg. elég 30 borotválkozásra.

Ára helyben	2.40 K
Vidékre	3.— K
Bérmintve, utánvétellel	3.20 K

Kapható: drogériákban, illatszerekkereskedésekben és a készítőnél.

∴ KÉSZITI ÉS SZÉTKÜLDI: ∴

RASOL

VEGYIPAR VÁLLALAT

BUDAPEST, Eötvös-u. 33.

Telefon 109-53. ∴ ∴ Telefon 109-53.

EZRA FIUNEVELŐ INTÉZET

Szabadka, IV., Zombori-út 28.

Gondos, családias, egyéni, modern zsidó nevelés a rituálék szigorú betartásával. — Héber nyelvtanítás Berlitz-módszere szerint. — Biblia és talmud kurzusok. — Német, francia, angol, olasz nyelvből és zenéből intenzív tanítás.

Az intézetről Dr. Singer Barnát szabadkai főrabbi ad felvilágosítást. Prospektussal Furst Béla intézeti igazgató szivesen szolgál.

HIRDETÉSEKET

FELVESZ

A KIADÓHIVATAL.

Alapított 1879. **Steinmann Jakab, Vágújhely.** Alapított 1879.

Könyvnyomda: Legujabb gépekkel berendezve. Gyors és pontos kiszolgálás, izléses kivitel.

Könyvkötészet: Legmodernebb felszerelés.

Könyvkereskedés: Bármely nyelven megjelenő könyvet eredeti árban szállítok.

Papirkereskedés: Minden-nemű és finomságú papiros, üzleti és másoló könyvek.

Művészi kivitelű képek, rámak, képes- és alkalmi levelezőlapok mérsékelt árban kaphatók.

👉 **Üzleti elve: Olcsó, de jó!** 👈

Nádszék fonás.

Nádszék fonás.

Mindennemű

KOSÁR-

KEFE- ÉS

SEPRŐÁRUK

a legjobb kivitelben és minőségben nagy választékban kaphatók.

Kitünő minőségű székfonó nád.

JUTÁNYOS ÁRAK. PONTOS KISZOLGÁLÁS.

Magyarhoni Minta Seprő- és Kefegyár.

Budapest. VII., Óvoda-utca 49.

Nádszék fonás.

Nádszék fonás.

SÉRVKÖTŐK — HASKÖTŐK.

GUMMIHARISNYÁK, MŰLÁBAK. — MŰKEZEK.

BETEGÁPOLÁSI CZIKKEK.

GYÓGYVILLANY KÉSZÜLÉKEK. SZOBAŰRSZÉKEK,

legjobban legolcsóbban

szerezhetők be

SZIKLA D.

orvos-sebészeti műszer és kötszer-gyárosnál

BUDAPEST, VIII., Rákóczi út 19.

Az Uránia színház mellett.

Tauszig és Strasser

vésőintézet, ruggyantabélyegző és villamos

erőre berendezett pecsétbélyeggyár

Budapest, VII., Wesselényi-utca 9. sz.

SZERKESZTŐSÉG ES

KIADÓHIVATAL:

V Á G U J H E L Y .

Megjelenik havonta kétszer.

IZRÁEL

ELŐFIZETESI DIJ:

Egész évre . . . 12 kor.

Fél évre . . . 6 „

Egyes szám ára 50 fillér.

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI LAP.

Szerkesztő:

FRIEDMANN ILLÉS.

Válasz a körkérdésekre.

Nem fogok újat mondani. De hiszen nem is az a fő, hanem hogy sokan elmondjuk nézeiteinket és minél többen hangoztassuk meggyőződésünket, hogy nagyobb sulya legyen általa az igazságnak.

Neológ községben lakom, de orthodox lettem újra. (Az általában helytelenül használt elnevezésekkel élek én is.) Eddigi felfogásom az volt: nem baj, ha községem nincs is az orthodox szervezetben, ha az almemor elől van, ha orgona is bűg a templomban, csak a hívek üljék meg a szombatot, egyenek szigoruan rituális eledelt s mindenek előtt tanuljanak Tórát és legyenek önértetes zsidók. Azonban orthodox lettem újra, mert azt látom, hogy azok, akik kedveért az orgonát és a többi újítást behozták, nem lettek olyan zsidókká, amilyeneknek én tudni szerettem volna őket.

A negyven esztendei próba mindazonáltal nem volt egészen haszontalan, hiszen megtanultuk belőle *לדעת מה להשיב*, ha hűveink ezentúl ilyen vagy hasonló újításokkal előhozakodnak. A jövőben tudni fogjuk, hol a törvényes megálló.

Levonva ebből a konzekvenciákat, szükségesnek tartom a magyar zsidóság egységének megteremtését a Sulchan Árucho alapján. (Ha nem csalódóm, Szabadkán is beláthatták ezt, én legalább ezt olvasom ki dr. Klein Adolf felhívásából és az ez év febr. 20-án az országos értekezleten tartott beszédéből.) Szükségesnek tartom az egység megteremtését, mert a mai helyzet tarthatatlan. Van egy zsidótlanul a züllésbe rohanó neológunk a kultúra árnyékától is iszonyodó chasszideusi orthodoxiával szemben. Ez pedig nem egészséges állapot. Meg kell teremteni a közép utat, a művelt, intelligens konzervatív zsidóságot.

Ez a kibékülés áldást hoz a zsidóságra.

Más kibékülésről, ha jól értettem a szabadkai szöveget, nincs is szó. Hiszen a neológia teljesen megadta magát. *) Ilyen győzelmet még nem arattak békés időben, mint ma az orthodoxok. És ha józanul fogják fel a helyzetet, szeretettel elfogadják ezt a *תשובה מאהבה* és módot nyujtanak minden zsidónak az országban, hogy magas műveltsége mellett konzervatív zsidó maradhasson. Ne legyen a zsidó kitéve annak, hogy elvakultságból éppen testvérei ne tartsák annak. Mert nem csoda, ha a kitagadott megtántorodik, mikor más oldalról csupán a zsidósággal járó kellemetlenségeket kell zsebre vágnia.

Szerintem a teendő:

1. Alakítsuk egy országos szanhedrin rabbikból, melynek dolga volna a hitközségek és intézményeiknek vallási életét irányítani; rabbikat és tanítókat képezni és azokat megválasztásuk után állásukban véglegesíteni; vallási kérdésekben hivatalosan dönteni; hechsereket kiadni; templomépítési és hasonló rituális berendezkedések ügyében a rituálé szempontjából véleményt mondani.

2. Ezen szanhedrin szólítsa fel a hitközségeket, hogy bizonyos határidőn belül a Sulchan Árucho szabályai szerint rendezkedjenek be. Amely hitközség templomát stb. megváltoztatni vonakodik, szorítsasék olyan intézmények felállítására, amelyeket konzervatív testvéreink is használhatnak, későbbi átalakítások és újjáépítések csak a szanhedrin véleménye szerint eszközölhetők.

3. A szanhedrin vegye át a budapesti rabbiszeninárimit és tanítóképzőt vagy létesítsen helyette olyant Pozsonyban. Tíz év mulva bármely községbe csak érettségizett rabbit lehessen alkalmazni, a most már állásban lévők jogai azonban ne csorbittassanak. Kivételes esetekben

*) A hivatalos — nem. Szerk.